Bijlage 1: Vierde voortgangsrapportage Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme

Inleiding

Met de 38 maatregelen in het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme blijft het kabinet stevig inzetten op de bestrijding en verzwakking van de jihadistische beweging in Nederland en het tegengaan van radicalisering. Voor u ligt de vierde voortgangsrapportage inzake de uitvoering van dit Actieprogramma (conform de gewijzigde motie van het lid Pechtold 29754, nr. 267). Hierin wordt een stand van zaken gegeven over de verschillende actiepunten en wordt ingegaan op belangrijkste vorderingen geboekt sinds de aanbieding van de vorige voortgangsrapportage op 29 juni 2015.

Ook deze keer is ervoor gekozen om in de vorm van een schematisch overzicht van alle maatregelen de voortgang weer te geven, conform de toezegging van de minister van Veiligheid en Justitie tijdens het plenaire debat van 11 februari 2015. Per maatregel wordt de stand van zaken gegeven en over de recente voortgang gerapporteerd. Waar mogelijk en relevant, worden beschikbare aantallen genoemd ter illustratie van de toepassing van maatregelen uit het Actieprogramma. Aantallen die lopende opsporings- en/of inlichtingenonderzoeken schaden, zijn niet in deze voortgangsrapportage opgenomen.

Het Actieprogramma omvat een overzicht van alle maatregelen die het kabinet inzet in de aanpak van gewelddadig jihadisme. Dit betreft echter geen statische werkvoorraad, maar is een werkdocument, waarbij voortdurend wordt bekeken waar aanvullingen en aanscherpingen nodig zijn in de aanpak. Indien van toepassing, gebeurt dit op basis van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN), waarin een laatste inschatting van de terroristische dreiging tegen en in Nederland wordt gegeven, en/of nieuwe inzichten en ervaringen uit de uitvoeringspraktijk.

	1. Risicoreductie jihadgangers			
Nr	**omschrijving**	**Planning**	**Stand van zaken**	**Recente ontwikkelingen**
1	Naar onderkende uitreizigers die zich aansluiten bij een terroristische strijdgroepering wordt een strafrechtelijk onderzoek opgestart.	doorlopend toegepast	In totaal lopen er in Nederland op dit moment ruim 80 aan jihadisme gerelateerde onderzoeken naar circa 110 verdachten. Voor alle onderkende uitreizigers die zich aangesloten hebben bij een terroristische strijdgroepering, wordt indien mogelijk een strafdossier opgebouwd. Het feit dat de uitgereisden zich in de meeste gevallen in Syrië of Irak bevinden, bemoeilijkt de opbouw van een strafdossier. In de situatie dat iemand terugkeert naar Nederland wordt in beginsel strafrechtelijk opgetreden.	In deze rapportageperiode heeft de rechter in twee terrorisme zaken in eerste aanleg, vonnis gewezen: - Op 8 juni jl. is een teruggekeerde strijder veroordeeld tot vier jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf vanwege voorbereidingshandelingen terroristisch misdrijf en verboden wapenbezit. De verdediging heeft tegen deze uitspraak hoger beroep aangetekend. - Op 8 september jl. heeft de rechtbank een verdachte vrijgesproken van het voorbereiden van een terroristische aanslag vanwege het ontbreken van de overtuiging dat de intenties van de verdachte terroristisch van aard waren. Het OM heeft tegen deze beslissing hoger beroep ingediend.
2	Verdachten en veroordeelden voor een terroristisch misdrijf worden conform huidige regelgeving direct geplaatst op de Terroristen Afdeling (TA).	doorlopend toegepast	Er verblijven op dit moment acht verdachten en veroordeelden op de TA. Tijdens het AO gevangeniswezen 22 januari jl. heeft de toenmalige staatsecretaris toegezegd te bezien of het regime binnen de terroristenafdelingen (TA's) van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) meer op maat moet en kan worden vormgegeven, om de terugkeer van de aldaar verblijvende gedetineerden naar de maatschappij beter te kunnen begeleiden. Met zijn brief van 3 juli jl. heeft de staatssecretaris de Tweede Kamer geïnformeerd over zijn voornemen om meer maatwerk te gaan leveren op de TA. Hiertoe is een beoordelingsinstrument ontwikkeld met als doel te kunnen voldoen aan de essentiële voorwaarde dat per individu een accurate beoordeling plaatsvindt van het verspreidingsrisico van radicaal gedachtengoed en het veiligheidsrisico binnen de PI.	Per 1 november 2015 is er een eerste versie van het beoordelingsinstrument beschikbaar. Het beoordelingsinstrument wordt in eerste instantie ingezet als hulpmiddel voor het Multidisciplinair Overleg-TA (MDO-TA). Dit MDO-TA adviseert over bijvoorbeeld plaatsing van een gedetineerde in een TA en adviseert over de plannen van aanpak t.a.v. de gedetineerden in de TA. Het beoordelingsinstrument wordt gelijktijdig verder doorontwikkeld.
3	In het kader van het strafrecht bestaan verschillende mogelijkheden om terugkeerders langdurig onder toezicht te stellen.	doorlopend toegepast	In iedere strafzaak betreffende terrorisme waarin dat mogelijk is, benut het OM de mogelijkheid de strafrechter te vragen voorwaarden aan eventuele voorwaardelijke schorsing van voorlopige hechtenis, dan wel voorwaardelijke invrijheidstelling te verbinden die toezicht op de betrokkenen mogelijk maken.	Voorop staat dat de strafrechtelijke interventie in een zaak uiteindelijk dient te leiden tot een veiligere situatie in Nederland, op de korte, maar ook op de lange termijn. Het beleid ten aanzien van de voorlopige hechtenis en voorwaardelijke straffen is hard waar dat moet, maar ook genuanceerd. Een belangrijk uitgangspunt van het Nederlandse sanctiebeleid is immers dat de gestrafte uiteindelijk terugkeert in de maatschappij. Dit betekent dat serieus gekeken dient te worden naar de vraag of de aard van de strafzaak, het justitiële verleden en de persoon van de verdachte het mogelijk maken om over te gaan tot een schorsing van de voorlopige

				hechtenis. Natuurlijk worden daarbij steeds strenge voorwaarden gesteld.
4	Onderkende uitreizigers die zich aansluiten bij een terroristische strijdgroepering verliezen het Nederlanderschap.	2015	a. voorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter verruiming van de mogelijkheden voor het ontnemen van het Nederlanderschap bij terroristische misdrijven (34 016). b. Voorstel tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap in verband met het intrekken van het Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid.	a. De Eerste Kamer heeft een nader voorlopig verslag vastgesteld. De regering zal zo snel mogelijk de nadere memorie van antwoord uitbrengen. b. Het voorstel is in juli 2015 voorgelegd aan de Raad van State voor advies. Het advies van de Raad van State is nog niet ontvangen.
5	Onderkende uitreizigers met een niet-EU nationaliteit worden ongewenst vreemdeling verklaard (voor het Schengengebied).	doorlopend toegepast	Waar onderkende (potentiële) uitreizigers niet de Nederlandse nationaliteit hebben, kan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) het verblijfsrecht beëindigen en een inreisverbod of een ongewenstverklaring opleggen. De vreemdeling van wie het verblijfsrecht is beëindigd en die Nederland nog niet heeft verlaten of is teruggekeerd, kan worden uitgezet onder regie van de Dienst Terugkeer & Vertrek. Deze maatregelen worden toegepast bij vreemdelingen die op basis van een ambtsbericht van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) of Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) in verband kunnen worden gebracht met jihadisme of een (potentiële) uitreis in dit kader en ten aanzien van wie de AIVD of MIVD heeft geconcludeerd dat zij een gevaar zijn voor de nationale veiligheid.	In de rapportageperiode betreft het minder dan vijf gevallen.
6	Onderkende uitreizigers met een of meerdere nationaliteiten die zich aansluiten bij een terroristische strijdgroepering worden gemeld bij de autoriteiten van die landen (van hun niet-Nederlandse nationaliteit).	onderzoek lopend	Bij onderkende uitreizigers die zich aansluiten bij een terroristische strijdgroepering wordt de bestaande middelen zoals, signalering via Interpol Notices, het Schengen Informatie Systeem (SIS II) ingezet.	Er wordt, in samenwerking met de partners in de Contraterrorisme (CT)- keten en in samenhang met aanpalende maatregelen, onderzocht of en waar de bestaande informatie-uitwisselingspraktijk van politie- en inlichtingendiensten met counterparts in derde landen kan worden aangevuld dan wel versterkt. Hierbij zal zoveel als mogelijk is gebruik worden gemaakt van de reeds bestaande instrumenten en kanalen.
7	Van uitreizigers over wie gegronde vermoedens bestaan van aansluiting bij een terroristische strijdgroepering worden Nederlandse reisdocumenten gesignaleerd ter vervallenverklaring of weigering.	doorlopend toegepast	Het criterium voor het signaleren van een paspoort onder artikel 23 van de Paspoortwet is het gegronde vermoeden dat de betrokken persoon buiten het Koninkrijk handelingen zal verrichten, die een bedreiging vormen voor onder andere de veiligheid van Nederland. Bij de paspoortmaatregel is recent prioriteit	Er zijn sinds december 2013 ongeveer 150 verzoeken gedaan door de Minister van Veiligheid en Justitie ter weigering of vervallen verklaring van het paspoort. Het gaat hier om signaleringen van reeds uitgereisde personen (maatregel 7), maar ook om personen van wie het gegronde vermoeden bestaat dat ze zullen uitreizen naar jihadistisch strijdgebied (maatregel 15). Er wordt doorlopend gekeken naar de noodzaak van het voortduren

			gegeven aan de personen waarvan het gegronde vermoeden bestaat dat zij naar jihadistisch strijdgebied zijn uitgereisd. In deze gevallen heeft de signalering tot doel om ook het reizen buiten Nederland te bemoeilijken en te voorkomen dat er paspoorten worden uitgegeven op Nederlandse posten in het buitenland.	van de paspoortmaatregel in de individuele gevallen. Wanneer het gegronde vermoeden niet langer bestaat, wordt de signalering opgeheven. Dit is inmiddels in ongeveer 20 gevallen gebeurd. De meest betrokken gemeenten hebben uitgebreide informatie ontvangen over de toepassing van artikel 23 Paspoortwet en de inleverplicht. Tevens biedt de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) op de website een procedurebeschrijving aan ten behoeve van de gemeenten.
8	Onderkende uitreizigers die zich aansluiten bij een terroristische strijdgroepering worden geplaatst op de nationale terrorismelijst.	doorlopend toegepast	De maatregel kan worden opgelegd wanneer het gegronde vermoeden bestaat van terroristische activiteiten of de ondersteuning daarvan door betrokken persoon. Deze maatregel is ter vermindering van de dreiging die van Nederlanders uit kan gaan die zich hebben aangesloten bij een terroristische organisatie. Door personen op de nationale terrorismelijst te plaatsen, zijn hun financiële tegoeden bevroren en is het verboden aan hen financiële en economische tegoeden of middelen ter beschikking te stellen. Om tot listing van een persoon over te gaan moeten er voldoende aanwijzingen zijn dat betrokkene gerekend kan worden tot de kring van personen en organisaties, bedoeld in VN VR Resolutie 1373. Voorts kunnen er operationele overwegingen zijn om een persoon (nog) niet voor te dragen voor listing.	Sinds december 2013 heeft de minister van Buitenlandse Zaken in overeenstemming met de ministers van Financiën en Veiligheid en Justitie 27 personen toegevoegd aan de nationale terrorismelijst, waarvan 9 sinds de vorige voortgangsrapportage.
9	Onderkende uitreizigers worden conform de regels direct uitgeschreven als ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP) en eventuele uitkeringen, financiële toelagen en studiefinanciering worden beëindigd. Waar nodig worden wetten daarop aangepast.	doorlopend toegepast wetsvoorstel is in consultatie	De personalia van onderkende uitreizigers wordt indien mogelijk gedeeld met de gemeente waarin zij staan ingeschreven. De betreffende gemeente draagt zorg voor uitschrijving uit het BRP bij onderkende uitreis, zodat eventuele financiële toelagen stop worden gezet. Vanuit de CT-infobox werken diverse organisaties samen om sociale uitkeringen, toeslagen en studiefinanciering bij onderkende uitreizigers stop te zetten. Er is een wetsvoorstel in voorbereiding waarin wordt voorzien in een beëindigingsgrond op grond waarvan een uitkering, toeslag of studiefinanciering direct kan worden beëindigd wanneer iemand is aangemerkt als onderkende uitreiziger. Deze beëindigingsgrond wordt opgenomen in alle relevante wetten. Op deze	Sinds november 2013 zijn – door bemiddeling Inspectie SZW – circa 90 sociale uitkeringen stopgezet van onderkende Nederlandse of aan Nederland te relateren personen die met jihadistische intenties naar Syrië/Irak zijn gereisd. In geval sprake was van studiefinanciering is of wordt deze bij onderkende uitreizigers eveneens stopgezet. Het wetsvoorstel is in consultatie. Op dit moment vindt er zowel interdepartementale afstemming als afstemming met de consultatiepartijen plaats. Vervolgens kan het wetsvoorstel na behandeling in de MR worden verzonden naar de RvS.

			manier wordt het voor de uitvoering eenduidig wat er in een dergelijk geval moet gebeuren en kan direct de financiële ondersteuning aan de onderkende uitreiziger worden beëindigd.	
10	Het wordt kwaadwillenden moeilijker gemaakt om aan aanslagmiddelen te komen.	doorlopend toegepast	Zelfgemaakte explosieven zijn een wapen voor terroristen en andere criminelen. Dit komt ten eerste door de vrije verkrijgbaarheid van precursoren. De beschikbaarheid van deze stoffen wordt beperkt middels EU verordening 98/2013 en aanvullende Nederlandse wetgeving; tevens moeten bedrijven verdachte transacties, verdwijningen en diefstal melden bij de overheid. Bij aanslagen is ook veelvuldig gebruik gemaakt van vuurwapens. De informatiedeling, opsporing en inlichtingenverwerving inzake (pogingen tot) verwerving van aanslagmiddelen worden geïntensiveerd, met name wat betreft de verkrijgbaarheid van vuurwapens in het criminele circuit en de vermenging van dit circuit met jihadistische netwerken. Modus operandi kunnen echter veranderen, daarom wordt doorlopend onderzoek gedaan naar bestaande en nieuwe aanslagmiddelen en methoden en wordt verkend of aanvullende tegenmaatregelen nodig zijn.	Het wetsvoorstel precursoren is ingediend bij de Tweede Kamer. Om relevante sectoren bewust te maken van de risico's van de verkoop van grondstoffen voor explosieven zal eind 2015 een tweede informatiecampagne starten en is een E-learning tool opgeleverd. Meldingen van verdachte transacties worden gedaan bij het Meldpunt Verdachte Transacties Chemicaliën (samenwerkingsverband nationale politie en FIOD). Op basis van een in 2014 uitgevoerde evaluatie zijn in de afgelopen maanden afspraken gemaakt waarmee 24/7 afhandeling van meldingen geborgd is (a). De politie heeft meer aandacht voor de opsporing van handel in illegale vuurwapens en het bezit en gebruik van automatische vuurwapens. Hierdoor wordt tevens een betere informatiepositie gecreëerd. Ten slotte wordt binnen de politie het Technische Recherche Informatie Systeem (TRIS) uitgerold teneinde de registratie van vuurwapens en vuurwapenincidenten te verbeteren (c,d). Na recente incidenten met vuurwapens, zijn binnen de EU raadsconclusies aangenomen om aanpak EU wetgeving en informatiedeling te versnellen. Mede op aandringen van Nederland, heeft de Europese Commissie een voorstel opgesteld voor een verordening omtrent deactivering van vuurwapens. De Europese Commissie stuurt op afronding eind 2015. Daarnaast is de Commissie bezig om de Europese vuurwapenrichtlijn in 2016 te herzien (c).
11	Bestuurlijke maatregelen risicoreductie jihadgangers	advies van de RvS ontvangen	Het wetsvoorstel 'Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding' voorziet in maatregelen zoals een meldplicht, een gebiedsverbod en een uitreisverbod ter bescherming van de nationale veiligheid. De maatregelen kunnen worden opgelegd aan personen die op grond van hun gedragingen in verband kunnen worden gebracht met (ondersteuning van) terroristische activiteiten.	Het advies van de Raad van State is ontvangen. Er wordt gewerkt aan het nader rapport.
12	Consulaire bijstand door Nederlandse ambassades in aangrenzende landen.	doorlopend toegepast	Het kan voorkomen dat een Nederlander die terugkeert uit jihadistisch strijdgebied bij een Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland om consulaire bijstand vraagt. Bijvoorbeeld omdat iemand niet (meer) over een geldig Nederlands reisdocument beschikt	Er zijn geen actuele ontwikkelingen.

			en terug wil keren naar Nederland. De diplomatieke vertegenwoordigingen in de relevante regio's zijn alert op personen die terugkeren vanuit jihadistisch strijdgebied. Via trainingen zijn zij bewust gemaakt hoe te handelen in dergelijke zaken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) krijgt jaarlijks tienduizenden (telefonische) verzoeken om consulaire bijstand. BZ kan, in die gevallen waar zij beschikt over informatie over personen en/of organisaties die een mogelijke dreiging vormen voor de nationale veiligheid, informatie delen met relevante overheidspartners.	
13	Een nieuw op te richten exit-faciliteit in Nederland.	gereed	De exit faciliteit ('Exits') biedt trajecten aan voor geradicaliseerde personen die openstaan voor een alternatief ("spijtoptanten") om te re-integreren in de samenleving buiten het jihadistische netwerk. Na een uitgebreide intake en risico-assessment wordt een plan van aanpak op maat gemaakt. De faciliteit draagt zorg voor een geselecteerde pool van experts en monitort de effectiviteit van ingezette trajecten.	Exits is sinds oktober 2015 gereed om aanvragen voor een Exit-traject op te pakken. Zie voor meer informatie over deze faciliteit bijlage 3.
	2. Interventies uitreis			
14	Bij redelijke verdenking van uitreis wordt strafrechtelijk ingegrepen.	doorlopend toegepast	Inzet van het strafrecht voor wat betreft de onderzoeken op potentiële uitreizigers is primair gericht op het voorkomen dat personen daadwerkelijk afreizen naar het strijdgebied. Het OM is afhankelijk van signalen vanuit de politie en vanuit ketenpartners (voornamelijk op lokaal niveau) die er op wijzen dat personen niet alleen naar het strijdgebied willen afreizen, maar dat zij daarbij het doel hebben om deel te gaan nemen aan de gewelddadige strijd (denk bijvoorbeeld aan signalen vanuit scholen of uit de wijk). Er vindt waar mogelijk strafrechtelijke interventie plaats om uitreizen te voorkomen. Dit leidt niet altijd tot strafrechtelijke vervolging. Wel worden deze zaken opgenomen in casusoverleggen. Bij de NP is de kennis m.b.t. de aanpak en het voorkomen van uitreis geborgd: de	In deze rapportageperiode zijn geen veroordelingen ter zake te melden. Wel lopen er diverse strafrechtelijke onderzoeken op dit terrein. Bij een redelijke verdenking van uitreis wordt strafrechtelijk ingegrepen. Op deze manier probeert de overheid zoveel mogelijk te voorkomen dat geradicaliseerde jongeren uitreizen naar het strijdgebied in Syrië in Irak. Het OM verricht in deze gevallen strafrechtelijk onderzoek naar voorbereidingshandelingen voor een terroristisch misdrijf. Dit heeft tot gevolg dat het OM in sommige gevallen genoodzaakt is vroeg strafrechtelijk in te grijpen. Dit vroegtijdig ingrijpen brengt het risico met zich mee dat strafrechtelijke vervolging niet succesvol kan zijn. Dit is inherent aan de focus van de huidige terrorismewetgeving op het in de eerste plaats voorkomen van aanslagen, boven een succesvolle vervolging.

			strafrechtelijke aanpak (onderzoeken), informatieve component (bijhouden monitor), informeren driehoeksoverleggen en samenwerken in casusoverleg.	
15	Bij gegronde vermoedens van uitreis worden de reisdocumenten gesignaleerd ter vervallenverklaring of weigering (inclusief identiteitskaarten).	doorlopend toegepast	In een aantal gevallen is, naast bij gegronde vermoedens van uitreis, ook bij onderkende uitreizigers het paspoort gesignaleerd ter vervallenverklaring om reizen in het buitenland te bemoeilijken (maatregel 7). Bovendien wordt detectie bij eventuele terugkeer vergroot.	Er zijn sinds december 2013 ongeveer 150 verzoeken gedaan door de Minister van Veiligheid en Justitie ter weigering of vervallen verklaring van het paspoort (zie ook bij maatregel 7). Sinds de vorige voortgangsrapportage is prioriteit gegeven aan de reeds uitgereisde personen.
		advies van de RvS ontvangen	De mogelijkheid een uitreisverbod op te leggen is opgenomen in het in maatregel 11 genoemde wetsvoorstel "Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding".	Het advies van de Raad van State is ontvangen. Er wordt gewerkt aan het nader rapport.
		Voor advies bij de RvS van het Koninkrijk	Ter ondersteuning van de maatregel wordt ook een wijziging van de Paspoortwet voorbereid. Hierin wordt geregeld dat paspoorten en de Nederlandse identiteitskaarten van rechtswege vervallen bij het opleggen van een uitreisverbod. Tevens wordt het mogelijk om in dit geval betrokkene een vervangend identiteitsbewijs te geven.	Het wetsvoorstel betreffende de Paspoortwet ligt voor advies bij de Raad van State van het Koninkrijk.
16	In geval van vermoedelijke uitreis wordt de directe omgeving gewaarschuwd.	doorlopend toegepast	Potentiële uitreizigers die in beeld zijn, worden besproken in een multidisciplinair casusoverleg in het lokale domein. De betrokken partijen bepalen daar de meest effectieve aanpak. Het informeren van de directe omgeving door de lokale overheid kan een onderdeel van de aanpak zijn. Deze maatregel is gerelateerd aan maatregel 30, ondersteuning lokale aanpak.	De lokale partners maken in het casusoverleg de afweging of het opportuun is de directe familie van uitreizigers te waarschuwen met het doel potentiële uitreis te voorkomen.
17	In geval van vermoedelijke uitreis waarbij een minderjarige betrokken is, worden kinderbeschermingsmaatregelen getroffen.	doorlopend toegepast	Meldingen van aan jihadisme gerelateerde kindzaken worden gedaan bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). In voorkomende gevallen wordt hiervan melding gedaan bij het veiligheidshuis, waar de RvdK deelnemer van is.	In de periode februari 2013 tot 30 oktober 2015 zijn 58 aan jihadisme gerelateerde unieke kindzaken door de RvdK in onderzoek genomen. Van die 58 minderjarigen waren er 21 individuele potentiële vertrekkers en 37 kinderen in gezinsverband.
	3. Radicalisering			
18	Indien sprake is van ronselen voor de gewapende strijd wordt strafrechtelijk ingegrepen.	doorlopend toegepast	Deze onderzoeken worden binnen de regionale recherche opgepakt, dan wel in afstemming met het dedicated team bij de Landelijke Eenheid. In alle strafrechtelijke onderzoeken (zoals bijvoorbeeld uitreis-onderzoeken) waarin	Er lopen momenteel een aantal strafrechtelijke onderzoeken naar ronselen voor de gewapende strijd. In het Contextonderzoek dat op dit moment bij de rechtbank Den Haag onder de rechter is, maakt opruiing een onderdeel uit van de

			aanwijzingen voor ronselpraktijken worden aangetroffen, worden deze nader onderzocht.	tenlastelegging.
19	Strafrechtelijk ingrijpen bij haatzaaien en oproepen tot geweld in extremistisch kader wordt geprioriteerd.	doorlopend toegepast	In politie-eenheden zijn in dit kader beleidsuitgangspunten, tolerantiegrenzen en handelingskaders vastgesteld. Wanneer het OM signalen van mogelijk strafbaar handelen bereiken, worden deze onderzocht en waar mogelijk strafrechtelijk aangepakt.	Wanneer het OM kennis neemt van signalen van mogelijk haatzaaien en/of oproepen tot geweld in een extremistisch kader, zullen deze worden onderzocht. Alleen in de gevallen waarin dit signaal is te kwalificeren als een strafbaar feit, zal het OM aan de hand van maatschappelijke belangen en de omstandigheden van het geval afwegen of een strafrechtelijk onderzoek geïndiceerd is. Wanneer het opsporingsonderzoek daarvoor voldoende basis biedt, kan het OM vervolgens tot strafrechtelijke vervolging overgaan. In het Contextonderzoek dat op dit moment bij de rechtbank Den Haag onder de rechter is, maakt opruiing een onderdeel uit van de tenlastelegging.
20	Facilitatoren en verspreiders van jihadistische propaganda worden in hun activiteiten verstoord[1].	doorlopend toegepast advies RvS	In het kader van het Actieprogramma wordt aan de 'Rotterdamwet' (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) de mogelijkheid toegevoegd om huurders in het kader van een huisvestingsvergunning te screenen op o.a. radicaal, extremistisch of terroristisch gedrag. (c) De tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen (zie maatregel 11) ziet ook op het verstoren van verspreiders en facilitatoren.	Het advies van de RvS is verwerkt in de 'Rotterdamwet'. Het wetsvoorstel is ingediend bij de TK (c). Om nadere invulling te geven aan maatregel 20f wordt in de huidige procedure van visumverlening beter gekeken naar de mogelijke risico's voor de openbare orde en de nationale veiligheid. Hiertoe worden de behandel(risico) profielen die gebruikt worden bij de beoordeling van en beslissing op visumaanvragen aangevuld. De NCTV houdt op basis van open bronnen actief een alerteringslijst bij van sprekers en/of referenten die extra aandacht vragen in de beoordeling. De NCTV kijkt doorlopend naar extremistische sprekers en ook specifiek naar personen of organisaties die betrokken zijn bij het salafistische lezingencircuit, om vroegtijdig en proactief de komst van extremistische sprekers te kunnen onderkennen. Het streven is om – als daar aanleiding toe is - al bij de visumaanvraag een blokkade op te werpen, met als nadrukkelijke optie om reeds verstrekte visa– desnoods te elfder ure – in te trekken als zich nieuwe feiten en omstandigheden voordoen die de toelating van een spreker tot ons land ongewenst maakt. In Europees verband vinden de komende periode bilaterale gesprekken plaats met landen, waarmee reeds wordt samengewerkt in de aanpak van jihadisme. In deze gesprekken wordt informatie uitgewisseld over in Europa rondreizende, visumplichtige extremistische sprekers. Ook zit Nederland een Europese werkgroep voor die verdere informatie-uitwisseling en goede gebruikmaking van de bestaande Europese instrumenten verkent.
21	Samenwerken met de islamitische gemeenschap.	doorlopend toegepast	Maatschappelijke organisaties en islamitische gemeenschappen zijn belangrijke partners in	Het Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO) krijgt ondersteuning vanuit het Rijk voor het trainen van imams en moskeebestuurders in

[1] Maatregel 20b is in de 2e voortgangsrapportage afgerond.

			het tegengaan van radicalisering. Waar wenselijk wordt vanuit het Rijk ondersteuning geboden aan diverse organisaties in hun missie om de islamitische gemeenschap weerbaarder te maken tegen radicalisering.	plaatsen waar de problematiek van radicalisering speelt. In deze training leren zij over achtergronden in het radicaliseringsproces en hoe te handelen bij vragen, zorgen en signalen van jongeren en ouders. Tevens organiseert het CMO voorlichtingsbijeenkomsten en debatten voor moskeebezoekers over achtergronden en het herkennen van radicalisering. Met de ervaringen die worden opgedaan in deze projecten wordt bezien op welke wijze ook andere moskeeën aan trainingen en voorlichtingen mee kunnen gaan doen en welke rol Rijk en gemeenten hierin kunnen spelen.
22	Versterken van bestaande netwerken van lokale en landelijke sleutelfiguren.	2015/2016	Het Rijk ondersteunt de opbouw van strategische netwerken polarisatie en radicalisering in gemeenten waar de problematiek het meest nijpend is. Doel van de netwerken is om zorg te dragen voor de (door)ontwikkeling van een breed gedragen lokale aanpak op basis van onderling vertrouwen en betrokkenheid tussen partijen.	In oktober is de opbouw van strategische netwerken polarisatie en radicalisering in acht gemeenten van start gegaan. Deze netwerken bestaan uit 15 tot 30 personen, waaronder sleutelfiguren, jongerenwerkers, moskeebestuurders, schooldirecteuren, politie en gemeentemedewerkers. Bevordering van deskundigheid en uitwisseling van kennis en inzichten staan voorop. Vanuit de politie lopen in meerdere eenheden programma's in het kader van handhaving en uitbreiding van netwerken, met bijzondere aandacht voor de islamitische gemeenschap. Gemeenten maken onderdeel uit van deze netwerken om overlap op lokaal niveau te voorkomen.
23	Betrokken burgers kunnen rekenen op steun.	oktober 2015 gereed	Burgers en professionals kunnen bij Meld Misdaad Anoniem (M.) terecht met anonieme meldingen inzake alle vormen van extremisme, waarbij sprake is van een strafbaar feit of de voorbereiding van een strafbaar feit. Medewerkers van M. zijn getraind over het onderwerp. Bellers met hulpvragen worden doorverwezen naar de gemeente, het Familiesteunpunt Radicalisering, Exits, de wijkagent of de hulplijn radicalisering van het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (SMN) (a). Om gezinnen en families te ondersteunen in het omgaan met radicaliserende of geradicaliseerde familieleden is een Familiesteunpunt Radicalisering opgericht Doel is radicalisering van broertjes, zusjes of andere familieleden tegen te gaan en het plegen van strafbare feiten te voorkomen. Netwerken rondom jongeren en hun opvoeders worden versterkt door het toespitsen van het opvoedingsondersteuningsaanbod. Met gemeenten wordt via proefprojecten	In de periode januari tot en met september 2015 heeft M. in totaal 77 meldingen met betrekking tot de categorie terrorisme doorgestuurd naar de opsporingsinstanties. Het grootste deel hiervan (65 meldingen) had betrekking op radicalisering (a). In oktober is het Familiesteunpunt Radicalisering van start gegaan. Medewerkers van dit steunpunt begeleiden ouders en familieleden en bieden kennis en instrumenten voor de omgang met geradicaliseerde familieleden. In oktober zijn de eerste familieondersteuningstrajecten gestart (b). In het kader van opvoedondersteuning is het plan Weerbaar Opvoeden opgesteld (c). Met een aantal gemeenten wordt aan proefprojecten gewerkt om samenwerking tot stand te brengen tussen professionals, migrantenorganisaties en vrijwilligers. Met participatief onderzoek wordt verzekerd dat de resultaten in bruikbare producten worden omgezet voor gemeenten en professionals. In december vindt de startbijeenkomst voor deze proefprojecten plaats. De proefprojecten zullen formeel begin 2016 van start gaan.

			onderzocht welke werkwijzen hierin effectief zijn.	
24	Ondersteuning onderwijsinstellingen.	doorlopend toegepast	Voor een adequate aanpak van de problematiek van radicalisering bij onderwijsinstellingen krijgen onderwijsinstellingen ondersteuning wanneer zij deze nodig hebben. Daarnaast is een complementaire aanpak opgesteld waarbij scholen, in de 18 gemeenten waar de problematiek het meest op scholen speelt, een ondersteuningsaanbod krijgen vanuit het Rijk. Het doel van deze complementaire aanpak is om scholen beter toe te rusten op het terrein van herkennen, handelen en weerbaar maken tegen radicalisering. De politie ziet onderwijsinstellingen als partner, waarbij actieve samenwerking tussen eenheden en scholen plaatsvindt als er signalen van radicalisering of extremistische dreigingen zijn.	In 18 gemeenten worden scholen (met name MBO en VO instellingen) o.a. bewust gemaakt van hun zorgplicht richting leerlingen om radicaliserend gedrag te voorkomen. Ook wordt de samenwerking tussen scholen en lokale stakeholders (gemeenten, politie, jeugdzorg, jongerenwerk, ouders) versterkt. Inmiddels zijn in oktober 2015 in twee gemeenten proefprojecten met de complementaire aanpak gestart. De eerste scholen in deze gemeenten worden getraind met specifiek ontwikkelde trainingsmodules. Ook is de trainerspool uitgebreid en de trainers zijn inmiddels getraind. In november 2015 vindt een startbijeenkomst plaats met de overige 16 gemeenten. In een brief zijn deze gemeenten verzocht om een behoefteanalyse te maken bij scholen in de betreffende gemeente. Naar verwachting worden in januari 2016 vervolggesprekken gevoerd met de aangewezen scholen uit de 16 gemeenten.
25	Oprichting expertcentrum maatschappelijke spanningen en radicalisering	Oprichting gereed, uitvoering doorlopend	De Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) biedt praktijkgerichte expertise gericht op het tegengaan van radicalisering en spanningen tussen groepen en het bevorderen van sociale stabiliteit. De unit investeert in netwerken onder gemeenten, gemeenschappen en professionals. Ook levert ESS expertise over het omgaan met verschillende spanningen die zich voordeden bij specifieke lokale incidenten.	De unit bestaat nu uit een tiental experts met kennis van thema's en netwerken die raken aan de problematiek van radicalisering en sociale spanningen. Op 12 oktober jl. zijn de experts, de werkwijze en de website[2] van de ESS officieel gepresenteerd tijdens een werkconferentie. Op 12 oktober is de TK ingelicht[3] over de 'Quickscan Radicalisering en Maatschappelijke Spanningen'. Deze quickscan is uitgevoerd onder 49 gemeenten en er zijn in 59 gemeenten gesprekken gevoerd met diverse gemeenschappen. Dit heeft een stroom van signalen, wensen en verzoeken op gang gebracht. In het komende halfjaar (tot juni 2016) gaat ESS aan de slag met die gemeenten waar (urgente) signalen vanuit verschillende onderwerpen bij elkaar komen. In de periode van januari 2015 tot september zijn daarnaast in 13 gemeenten 279 docenten en professionals getraind in het omgaan met (extreme) idealen. ESS zal de komende verder inzetten op actuele ontwikkelingen zoals de toegenomen vluchtelingeninstroom. Vanaf 2016 zal de ESS verder worden uitgebreid zoals aangekondigd in de TK brief Versterking Veiligheidsketen d.d. 27 februari 2015.
26	Gerichte inzet op radicaliserende	doorlopend	Gemeenten worden ondersteund bij de	Via een tweetal leerkringen integrale preventieve aanpak

[2] http://www.socialestabiliteit.nl
[3] TK 29754 nr. 323, 12 oktober 2015

	jongeren in lokale risicogebieden.	toegepast	ontwikkeling van een integrale aanpak voor radicale personen en/of risicobuurten. In gemeenten vinden leerkringen en focusgroepen plaats. Radicaliserende jongeren in lokale risicogebieden worden besproken in de lokale driehoek. Deze jongeren worden in beeld gebracht en op basis daarvan vindt gerichte inzet plaats.	radicalisering worden 28 gemeenten met een verhoogde aandacht voor radicaliseringsproblematiek ondersteund. Dit zijn begeleide intervisiegroepen waarvoor een curriculum is ontwikkeld. Er hebben drie themabijeenkomsten plaatsgevonden (juli, september en oktober), in november vindt de laatste themabijeenkomst plaats en in januari 2016 is er een slotbijeenkomst voor evaluatie van deze serie leerkringen. Aan negen gemeenten zijn versterkingsgelden voor 2016 toegekend voor de versterking van hun integrale aanpak van jihadisme. Het gaat om in totaal 4,8 miljoen euro voor Amsterdam, Arnhem, Delft, Den Haag, Gouda, Huizen, Rotterdam , Utrecht en Zoetermeer. Het geld wordt ingezet voor kennisbevordering, vroegsignalering en daarop tijdig interveniëren, en waar nodig versterking van de persoonsgerichte aanpak. Ook wordt ingezet op de ondersteuning van eerstelijnsprofessionals werkzaam in deze gemeenten (jeugd- en buurtwerk, opvoed- en familieondersteuning, onderwijs) en het versterken van de positieve netwerken in de directe omgeving van radicaliserende personen. Nagenoeg alle focusgroepen (met ouders, sleutelfiguren en professionals) zijn afgerond en krijgen een vervolg met de opbouw van de strategische netwerken (zie maatregel 22). De ambities t.a.v. versterken van een preventieve lokale aanpak krijgen verdere uitwerking in de besteding van extra gelden voor gemeenten waar de problematiek het meest nijpend is (zie maatregel 30). Het proefproject Potentieel Gewelddadige Jihadistische Eenlingen (PGJE) wordt doorontwikkeld in de politie-eenheid Den Haag. Daarnaast is gestart met de landelijke uitrol, beginnend bij de politie-eenheid Oost-Nederland.
27 & 28	Mobiliseren maatschappelijke tegengeluiden en versterken weerbaarheid tegen radicalisering en spanningen. Maatschappelijk debat over de grenzen van de rechtsstaat.	2015/2016	De aanpak om extremistische boodschappen te bestrijden enerzijds gericht op het ondermijnen van jihadistische boodschappen en anderzijds op het versterken van de weerbaarheid van jongeren Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor het verbinden van nationale initiatieven met lokale initiatieven. In bijlage 2 (Moties en Toezeggingen) wordt – zoals toegezegd door de minister van SZW tijdens het AO over integratieonderwerpen (4 juni jl.) – nader ingegaan op het mobiliseren van maatschappelijke tegengeluiden en het versterken van weerbaarheid tegen radicalisering en spanningen.	In vier gemeenten is de 'This is me!'-campagne van start gegaan. Doel is moslimjongeren weerbaarder te maken bij gevoelens van discriminatie en uitsluiting. Met 'peer education' biedt deze campagne moslimjongeren handvatten om vooroordelen en vormen van discriminatie te hanteren. Vanuit het Rijk is ondersteuning verleend aan 'Jihad, de voorstelling', de Nederlandse bewerking van het in België succesvolle toneelstuk. Het stuk wordt momenteel ontwikkeld en gaat in januari 2016 in première. Naar schatting worden 20.000 bezoekers bereikt, waaronder voornamelijk scholieren. In het onderwijs is vanuit diverse partijen een bruikbaar aanbod ontstaan voor docenten om het gesprek aan te gaan met leerlingen over kernwaarden en vrijheden van de rechtsstaat (zie ook

				maatregel 24): met de 'Roadshow Persvrijheid' en de debatprojecten 'Meten met twee maten' en de 'Nacht van de Rechtsstaat' worden in 2016 meer dan 1000 scholieren en studenten bereikt. In november is met ondersteuning vanuit het Rijk een tweejarig project van het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN) van start gegaan. Dit project richt zich o.a. op training van vertrouwenspersonen en het organiseren van 30 voorlichtingsbijeenkomsten. De 10 voorlichtingsbijeenkomsten van het CMO (zie maatregel 21) zijn ook gericht op het vergroten van de weerbaarheid tegen radicalisering in Nederland. In 2016 wordt ook met andere partijen ingezet op het bespreekbaar maken van radicalisering binnen gemeenschappen en het geven van voorlichting.
	4. Sociale media			
29	Bestrijden van verspreiding van radicaliserende, haatzaaiende jihadistische content.	doorlopend	Het OSINT team monitort open bronnen op het internet en sociale media. Daarnaast wordt gestart met het inrichten van een content verwijderingsprocedure binnen de Nationale Politie. In de opstartperiode wordt naast het uitvoeren van de procedure nauwlettend gekeken naar de mogelijkheden van vervolging met betrekking tot de uitingsdelicten, het effect van de maatregel op de jihadistische beweging en de omvang van de werkzaamheden.	Politie levert een specialist aan Europol ten behoeve van het daar lopende internet project. Afstemming en samenwerking op dit thema tussen Nederland en Europol zal plaatsvinden.
	5. Informatie-uitwisseling			
30	Het kabinet ondersteunt de lokale aanpak in prioritaire gebieden.	doorlopend toegepast	Het Rijk en gemeenten werken nauw samen in de aanpak jihadisme in de prioritaire gebieden.	De ambities ten aanzien van de verdere versterking van de integrale lokale aanpak krijgen uitwerking in de besteding van de extra gelden die zijn gereserveerd in de brief "Versterking van de veiligheidsketen" aan de Tweede Kamer (a, b, c). Deze gelden zijn vanaf 2016 beschikbaar voor de gemeenten waar de problematiek het meest nijpend is en worden geoormerkt verstrekt voor het structureel versterken van de integrale aanpak. Aan 9 gemeenten is inmiddels 4,8 miljoen euro toegekend voor 2016. Met een aantal gemeenten is de NCTV in gesprek en in de komende maand worden er een aantal nieuwe gemeenten aan de lijst toegevoegd. De plannen van de gemeenten richten zich op kennisbevordering, vroegsignalering en daarop tijdig interveniëren en (waar nodig) versterking van de persoonsgerichte aanpak. In het bijzonder wordt ingezet op de ondersteuning van eerstelijnswerkers werkzaam in deze gemeenten en het versterken van de positieve netwerken in de directe omgeving van radicaliserende personen. Afgesproken is om medio 2016 een bestuurlijk gesprek met de gemeenten die versterkingsgelden

				hebben ontvangen te voeren om de voortgang van de aanpak te bespreken en vooruit te blikken op voorstellen voor 2017. Tot slot wordt onverminderd ingezet op het multidisciplinair casusoverleg. Overal in Nederland staan daarvoor basisstructuren, wat het voor gemeenten mogelijk maakt in geval van casuïstiek een multidisciplinair casusoverleg op te starten. De NCTV ontwikkelt samen met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) een online instrument met handvatten en tips t.b.v. gemeenten die starten met een multidisciplinair casusoverleg. Deze wordt voor eind 2015 opgeleverd.
31	Voortzetting samenwerking tussen Rijk en betrokken gemeenten.	doorlopend toegepast	Rijk en gemeenten werken nauw samen bij de ontwikkeling en uitvoering van de integrale aanpak jihadisme op lokaal niveau. Daartoe vindt regelmatig overleg plaats tussen de Minister van VenJ, de Minister van SZW, de Minister van BZK, NCTV, AIVD en de burgemeesters van de meest betrokken gemeenten. Het versterken van preventieve aanpak van radicalisering maakt hier naast de persoonsgerichte aanpak deel van uit.	Bestuurlijke afspraken krijgen uitwerking met de gelden die zijn gereserveerd voor versterking van de lokale aanpak in de brief "versterking veiligheidsketen" die op 27 februari 2015 naar de TK is verzonden (a). Via de versterkingsgelden, opbouw van strategische netwerken, scholenaanpak en de persoonsgerichte aanpak wordt intensief samengewerkt met gemeenten waar de problematiek nijpend is. Met andere gemeenten wordt samengewerkt door o.a. de leerkringen en via de samenwerking met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)[4].
32	Versterking coördinatie op de uitvoering	Gereed doorlopend toegepast	Bij de Nationale Politie is een Nationale Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (NSGBO) ingericht t.b.v. contraterrorisme. Daarnaast is door de Koninklijke Marechaussee (KMar) een Landelijke Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (LSGBO) jihadisme ingericht. De NCTV, AIVD, politie en het OM hebben besloten een geactualiseerd centraal overzicht van de genomen maatregelen op persoonsniveau bij de CT-Infobox onder te brengen (d).	Het functioneren van de NSGBO en SGBO's is de afgelopen maanden getest en geëvalueerd. Er loopt om traject om waar nodig SGBO's te versterken of te trainen. Naar verwachting wordt het NSGBO binnen de NP medio 2016 in de staande organisatie opgenomen. De CT-Infobox werkt aan een verbeterd centraal overzicht van de genomen maatregelen op persoonsniveau. Dit betreft de in de CT-infobox aangemelde personen. Het overzicht zal nog verder worden uitgebreid.
33	Prioritering financiële aanpak jihadisten.	doorlopend toegepast	In het kader van voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme wordt geïntensiveerd ingezet op de financiële aanpak van jihadisten. De Financial Intelligence Unit (FIU) zet capaciteit gericht in op de financiële aanpak van jihadisten. Bij het Functioneel Parket is een	Er zijn momenteel twee zaken onder de rechter waarbij terrorismefinanciering (artikel 421 Sr) en overtreding van de Sanctiewet, onderdeel zijn van de tenlastelegging. Sinds de inwerkingtreding van artikel 421 in 2013, is dit de eerste maal dat het OM dit artikel ten laste legt. Op 22 juli jl. heeft de rechtbank uitspraak gedaan ten aanzien van overtreding sanctiewet. De betreffende persoon is bij verstek veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van zes maanden.

[4] Zie ook maatregel 26 voor andere activiteiten rondom de samenwerking tussen Rijk en betrokken gemeenten.

			officier van justitie vrijgemaakt voor het tegengaan van terrorismefinanciering (a). De FIU deelt informatie met o.a. banken zodat zij instaat zijn risicotransacties te onderkennen. Alle meldingen worden bezien op connectie met jihadisten en facilitatoren (b).	De verdediging heeft tegen deze uitspraak hoger beroep aangetekend. Nederland is binnen de Financial Action Task Force (FATF) betrokken bij onderzoek naar de financiering van terrorisme, waaronder de financiering van Foreign Terrorist Fighters (FTF). In het rapport *'Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant'* (februari 2015) stelt de FATF dat FTF voor ISIS een relatief beperkte, maar belangrijke bron van financiering vormen. Op de FATF *joint experts meeting* die afgelopen september plaatsvond in Mexico heeft Nederland een actieve rol gespeeld, o.a. in werkgroepvoorzitterschap en presentaties. Zo heeft Nederland het FEC Project Terrorisme Financiering gepresenteerd. Nederland onderstreepte daar het belang van complementariteit met inspanningen ten aanzien van FTF evenals samenwerking binnen en tussen overheden en de private sector.
34	Versterking detectie jihadistische reisbewegingen.	2015	Zoals afgesproken met de TK in het debat van 4 september 2014 wordt een nieuwe technische voorziening gebouwd waarmee bestaande reisgegevensstromen gericht bevraagd kunnen worden om jihadistische strijders te kunnen traceren. De OvJ kan deze technische voorziening bij strafrechtelijk onderzoek gebruiken om geautomatiseerd de benodigde reisgegevens te vorderen bij de KMar en de Douane. In praktijk betekent dit dat opsporingsgegevens geautomatiseerd worden vergeleken met reisgegevens, bij een 'match' worden de gegevens doorgezonden naar het OM.	De afgelopen maanden is de technische voorziening gebouwd, in samenwerking met de ketenpartners. Begin november is de voorziening opgeleverd. Het systeem is in functionele en technische zin gereed voor gebruik. De komende periode wordt de voorziening in gebruik genomen. Aan de hand van de eerste ervaringen wordt de voorziening doorontwikkeld en verder verfijnd.
35	Versterking deskundigheidsbevordering in de uitvoering.	doorlopend toegepast	Er wordt ingezet op het delen van eenduidige communicatie vanuit de overheid, het kennis delen binnen Nederland en het benutten van internationale expertise.	Met ingang van 1 oktober 2015 is het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering (ROR, http://ror.nctv.nl) operationeel. Alle door de NCTV ontwikkelde opleidingen en trainingen op het gebied van radicalisering en de bestrijding van gewelddadig jihadisme, zijn hiermee onder één dak te vinden. Het ROR bedient onder andere de vreemdelingenketen, jeugdzorg-, welzijns-, veiligheids- en justitiële sector, maar ook andere instanties binnen de (semi)publieke sector. Deze verschillende sectoren worden op dit moment benaderd door het ROR om met hen de opleidingsbehoefte in kaart te brengen. Alle medewerkers van het OM, voor wie relevant, hebben de opleiding radicalisering gevolgd. Ook de cursus van het Studiecentrum voor Rechtspleging (het opleidingsinstituut voor de rechtelijke macht) is van een hernieuwde update op het terrorismegebied voorzien en wordt nu door het land heen aan leden

				van de rechterlijke macht gegeven.
36	Intensivering internationale samenwerking en aanpak op het gebied van jihadgangers.	doorlopend toegepast	Op internationaal niveau is en wordt de samenwerking geïntensiveerd. Nederland is in EU verband actief in de JBZ raad, waar het actief bijdraagt aan de maatregelen die in EU verband overeen zijn gekomen. Ook is Nederland lid van de EU Kopgroep, waarin het een voortrekkersrol speelt door o.a. aandacht te vragen voor extremistische sprekers. In EU kader blijft informatie-uitwisseling en optimalisering van signaleringsmogelijkheden een belangrijk punt van aandacht. Zowel de aanslagen in Parijs als het incident in de Thalys (augustus 2015) nopen tot verdere intensivering hiervan. In multilateraal kader is Nederland onder meer actief binnen het Global Counterterrorism Forum (GCTF) en binnen de anti-ISIS coalitie. Sinds september jl. heeft Nederland het GCTF co-voorzitterschap van de Verenigde Staten overgenomen. Daarnaast is het in de twee voornoemde fora co-voorzitter van de Foreign Terrorist Fighters werkgroep. De inzet van Nederland in GCTF ondersteunt mede de internationale implementatie van Veiligheidsraad Resolutie 2178 die bijdraagt aan de aanpak van FTF.	In EU verband wordt gewerkt aan de uitvoering van de afspraken die zijn gemaakt na de aanslagen in Parijs voor het bij voorrang uitwerken van diverse maatregelen. In dit kader is op 1 juli 2015 een pilot met de Internet Referral Unit bij EUROPOL van start gegaan. Voor de maatregelen ten aanzien van informatie uitwisseling/grenstoezicht en vuurwapens wordt verwezen naar maatregel 10 en 37. Ook is bijzondere aandacht voor beveiliging in internationale treinen naar aanleiding het incident met de Thalys in augustus 2015. Ingezet wordt op een intensivering van maatregelen gericht op de veiligheid van passagiers door onder ander informatie-uitwisseling en praktische samenwerking tussen lidstaten, waarbij oog dient te zijn voor een goede balans tussen veiligheid en vrijheid. Nederland heeft tijdens de GCTF ministeriële bijeenkomst afgelopen september van de VS het co-voorzitterschap overgenomen van het GCTF. In het voorjaar 2016 zal Marokko het co-voorzitterschap overnemen van Turkije, waarna sprake is van een gezamenlijk NL-Marokkaanse GCTF voorzitterschap. Accent van het NL-Marokkaanse voorzitterschap is het bevorderen van de implementatie van de 'good practices' die in GCTF-verband de afgelopen jaren zijn geformuleerd met een focus op het tegengaan van terrorisme en het voorkomen van gewelddadig extremisme. Bijzonder aandachtspunt hierbij de komende tijd is het thema strafrechtelijke aanpak en de-radicalisering. NL en Marokko zullen hieraan vanuit de GCTF Foreign Terrorist Fighters (FTF) werkgroep aandacht aan besteden. Verder neemt Nederland het initiatief om de kennis en expertise, die op verschillende internationale fora wordt gedeeld, te bundelen en deze op coherente wijze weer te delen met nationale ketenpartners of andere landen. Mede in dat kader wordt, onder aanvoering van Nederland, een vervolgonderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop lidstaten zich hebben geweerd tegen terroristische reisbewegingen. Het eerste onderzoek is in 2013 uitgevoerd en begin 2014 gepresenteerd aan de JBZ-raad. In het vervolgonderzoek wordt geïnventariseerd in welke mate er internationaal vooruitgang is geboekt en wat lidstaten nog van elkaar kunnen leren.
37	Optimalisering bestaande signaleringsmiddelen.	doorlopend toegepast	Insteek van het Actieprogramma is om het gebruik van bestaande informatiesystemen te versterken. Het gaat hier om systemen als het Schengen Informatiesysteem (SIS II), het nationaal opsporingsregister en Interpol-databank waarin gestolen en vermiste reisdocumenten worden geregistreerd.	Een belangrijke maatregel is het beter controleren van de Schengenbuitengrenzen. Doel is dat door een intensivering van de controles gesignaleerde jihadisten beter gedetecteerd kunnen worden bij in- en uitreis van het Schengengebied. Een van de systemen die hierbij gebruikt wordt is de Stolen and Lost Travel Documents database (SLTD) van Interpol. Per juni 2015 is de SLTD aangesloten op de 1e lijn grenscontrole (b). Daar waar bij de

				grenscontrole de reisdocumenten worden bekeken, wordt automatisch ook het SLTD geraadpleegd. Dit houdt een belangrijke verbetering van de grenscontroles in.
38	Versterking proactieve informatie-uitwisseling.	doorlopend toegepast	Proactieve informatie-uitwisseling is het fundament van de effectieve aanpak van jihadisten. Dit geldt voor zowel op nationaal niveau (signaleren van geradicaliseerde personen met het concrete voornemen tot uitreis), als op internationaal niveau (detecteren van de reisbeweging). Nederland zet in op een integrale benadering waarbij informatie uit verschillende bronnen aan elkaar worden verbonden. Dit vereist goede afstemming en sluitende afspraken tussen nationale ketenpartners en met andere lidstaten.	Nederland zal tijdens het voorzitterschap van de EU het voortouw nemen in het versterken van de (internationale) informatie-uitwisseling. In dit kader wordt in februari 2016 een hoog ambtelijke bijeenkomst op het onderwerp 'terroristische reisbewegingen' georganiseerd. Het verbeteren van de informatie-uitwisseling is hierin een belangrijk agendapunt. Daarnaast zal er op nationaal niveau een multidisciplinaire werkgroep 'reisbewegingen' ingesteld worden, die zich onder andere zal richten op onderwerpen als informatie-uitwisseling en de keten van detectie en signalering van reisbewegingen.